

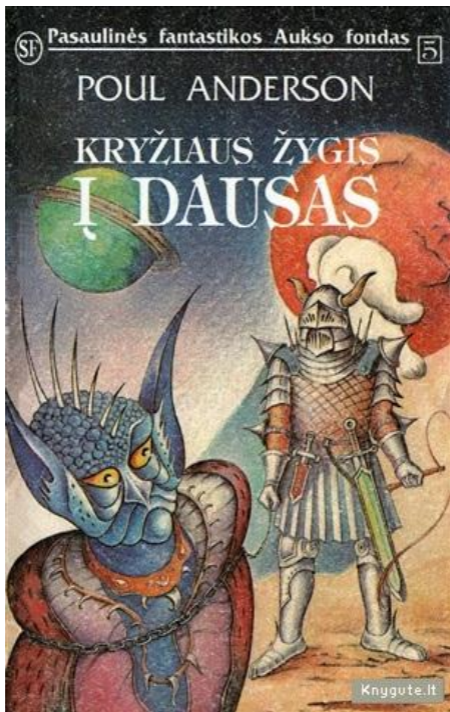
SF

Pasaulinės fantastikos Aukso fondas

5

POUL ANDERSON

KRYŽIAUS ŽYGIS
Į DAUSAS

Poul Anderson

KRYŽIAUS ŽYGIS Į DAUSAS

Mokslinės fantastikos romanas ir apysakos

Ateiviai, atskridę Žemėn, regi melsvai
žalią planetą, kurioje gyvena
primityvūs dvikojai padarai. Pavienės
pilis, kaimai, išsibarstę viduramžių
Anglijos tyrlaukiuose, - pasaulis
prašyte prašosi, kad jį užgrobtų.
Čiabuviai regi - velnius! Žinia,
kaimiečiai prietaringi, jų ginklai prasti,
bet užtat jie moka kovoti su
piktosiomis dvasiomis. Ir geriausias
būdas sudoroti šias pragaro išperas -
tai surengti KRYŽIAUS ŽYGI Į
DAUSAS...

Iš anglų kalbos vertė DAIVA KLIMAVIČIENĖ ir ŽIVILĖ
SAMĖNAITĖ

Serija "Pasaulinės fantastikos Aukso fondas"
5 tomas. Serija įkurta 1990 m.

Copyright © by Poul Anderson, 1960
Viršelis dailininko Audrio ŠIMAKAUSKO

Vertimas į lietuvių kalbą © leidykla "Eridanas" - 1993
Elektroninė versija © Knygute.lt, 2012

Turiny

ŽMOGUS ATĖJĘS PER ANKSTI

ILGIAUSIA KELIONĖ

KRYŽIAUS ŽYGIS Į DAUSAS

ILGA POULO ANDERSONO KELIONE

LIETUVON

ŽMOGUS ATĖJĘS PER ANKSTI

Išties, sulaukęs senatvės žmogus jau tiek visa ko yra regėjęs, kad sunku ir patikėti, jog koks mažmožis dar gali jį nustebinti. Sako, kad Miklagardo karalius laiko pririštą prie savo sosto auksinį riaumojantį žvėrį. Eilifas Eiriksonas, tarnavęs sargyboje tuose kraštuose, taip porino man; o kol neprisigeria, jis visados sako teisybę. Regėjo jis ir graikišką ugnį, degančią ant vandens.

Taigi, žynty, aš šventai tikiu tavo pasakojimais apie Baltąjį Kristų. Esu lankęsis Anglijoje ir Prancūzijoje, mačiau, kaip ten žmonės klesti. Berods, tai labai galingas dievas, jei valdo tiek daug karalysčių... o tu, regis, sakei, jog kiekvienas, kuris tik apsikrikštys, gaus baltus marškinius? Ir aš norėčiau tokius turėti. Žinoma, jie supelytų šiuose prakeiktuose Islandijos rūkuose, bet nedidelė auka namų dvasioms, ir galbūt... Sakai, nereikia aukų? Na, ką gi. Aš galėčiau net arklienos atsisakyti, mano dantys jau seniai nebe tie, betgi kiekvienas protingas žmogus supranta, kiek bėdos gali pridaryti namų dvasios, jeigu jų nemaitinsi.

Na, išgerkime dar po puodelį ir pasikalbėkime. Ar tau patinka alus? Žinok, aš pats jį darčiau. Prieš daugelį metų šiuos puodelius parsivežiau iš Anglijos. Buvau dar visai jaunas tada... kaip greitai bėga laikas. Vėliau grįžau namolio, paveldėjau šią tėvo sodybą ir iki šiol čion gyvenu. Jaunam gera keliauti su vikiniais, bet metams skubant supranti, kad tikrasis turtas yra čia - žemėje ir ūkyje.

Pakurstyk ugnį, Hjalti. Vėsoka. Retsykiais man atrodo, kad dabar žiemos šaltesnės negu vaikystėje. Ir Torbrandas iš Salmondeilo taip sako; jis mano, kad dievai pyksta, nes daug kas jau nebetiki jais. Nelengva tau bus palenkti į savo tikėjimą Torbrandą, žyny. Labai jau jis užsispyręs. Aš mažiau paisau prietarų, be to, visuomet esu nusiteikęs išklaudyti kitą.

Ir dar. Kai kada tu ir visai neteisingai nukalbi. Nebus pasaulio pabaigos po dviejų metų. Nebus, kaip mane gyvą matai.

Tau tikriausiai knieti sužinoti, kodėl aš taip šneku? Ech brolau, tai labai ilgas ir net šiurpus pasakojimas. Gerai, kad jau nugyvenau, kas man skirta, ir palaimingai ilsėsiuos žemelėje, kuomet išauš Didysis Rytojus. Riesta bus, kai užeis didieji šalčiai... na, kai angelas pūs kovos ragą. Aš vien dėl to ir klausau tavo pa-

mokslų, nes tikiu, kad Kristus nugalės Torą¹. Netrukus Islandija taps krikščioniška, ir visų protingiausia bus prisijungti prie nugalėtojų.

Mano pasakojimas - ne šiaip paistalai, o gryna teisybė. Visi kaimynai ir mano šeimyna gali prisiekti, kad aš neišsigalvoju. Nors jie ir nelabai paisė svetimšalio pasakojimų, bet aš be maž tikiu juo, jau vien dėl to, kad paprastas melagis nebūtų atnešęs tiek nelaimių. Aš mylėjau savo dukterį, žyny, ir kai viskas praėjo, sėkmingai ją ištekinau. Ji neprieštaravo ir dabar gyvena su vyru iškyšulyje, savo ūkyje, bet manęs šalinasi. Girdėjau, vyras nepatenkintas, kad ji visą laiką tokia nusiminusi ir tyli it vandens į burną paėmusi; todėl ir smaginasi naktimis su savo sugyventine aire. Nors aš ir nesmerkiu jo, bet man vis tiek skaudu.

Na, dabar aš jau pakankamai išgėriau, idant galėčiau iškloti tau visą istoriją, o patikėsi tu ar ne, man vis tiek. Ei... mergaitės! Pripilkite puodelius, nes mano gerklė visai perdžius, kol baigsiu pasakojimą.

Tai nutiko prieš penkerius metus, vieną va-

¹ Toras - senovės skandinavų audros, griaustinio dievas. Odino sūnus.

saros dieną. Tuomet, be manęs su žmona Ragnhilda, prie namų dar buvo likę du mūsų vaikai: septyniolikmetis jaunėlis Helgis ir aštuoniolikmetė duktė Torgiina. Mergaitė - tikra gražuolė, ir ne vienas jau piršosi jai, bet Torguna visus atstūmė, o aš ne toks tėvas, kad versčiau savo dukterį eiti už nemylimo. Na, o Helgis visados buvo linksmas, geras darbininkas, bet pramuštgalvis vaikinas. Nūnai jis tarnauja norvegų karaliaus Olafo kariuomenėj. Be to, dar turėjau apie dešimt tarnų: du airius vergus, dvi mergaites triūsti namuose ir pustuzinį kerių². Tai jau nemenkas ūkis.

Tu tikriausiai nematei, kur driekiasi mano laukai. Už dviejų mylių į vakarus yra įlanka, o iki Reikjaviko bemaž peniuos mylios į pietus. Mano žemės tęsiasi link Ilgojo Jokulo; yra ten ir kalvų, ir gerų pievų, o pakrantėje mes dažnai randame jūros išmestų rąstų. Iš jų net susirentėme pašiūrę valtims laikyti.

Tąnakt praūžė audra, taigi mes su Helgiu išsiruošėm ieškoti rąstų. Kadangi tu esi norvegas, tai net neįsivaizduoji, kaip mes, islandai, turėdami tik kelis skurdžius medelius, brangi-

² Kerlas - laisvasis valstietis senovės Islandijoje, neturėjęs savo ūkio ir dažnai dirbdavęs samdiniu.

name medieną, nes beveik visą ją atsivežame iš kitų šalių. Seniau didžiausias kerštas būdavo sudeginti namą, nors ir dabar retsykais taip pasitaiko.

Visuomet gerai sugyvenau su kaimynais, todėl mes pasiėmėm tik lengvus ginklus. Aš - kirvi, Helgis - kardą, o du kerlai, ėję kartu, nešėsi ietis. Po naktį įsišėlusios audros, tvyrojo puiki diena, skaisti saulė žaidė aukštoje šlapioje žolėje. Mačiau savo vešlias ganyklas, plačiai besidriekiančias palei sodybą, glotnias karves ir avis, rūkstančius iš kamino dūmus ir supratu - gyvenimas nenuėjo perniek. Švelnus vėjelis kedeno mano sūnaus Helgio plaukus, sodyba pasislėpė už kalvelės, o mes pasukome pakrantės linkui. Dievaži, toji diena ir dabar stovi man akyse, betgi taip nutikti gali tik kartą gyvenime.

Mums nusileidus į pakrantę, jūra smarkiai bangavo, ir baltai pilkos bangos, rodės, riedėjo į pasaulio kraštą. Keletas žuvėdrų sklandė mums virš galvų ir, matyt, išsigandusios į krantą išmestos didžiulės menkės, klykė kaip pasiutusios. Krante mėtėsi ne tik daug smulkių medžio nuolaužų: radome net pušinį rąstą - matyt, juos plukdantis laivas sudužo šiąnakt. Laimikis buvo nemenkas, ir aš, kadangi esu

atsargus žmogus, privalėjau atsidėkoti už tai aukomis, idant išvengčiau rąstų šeimininko vėlės persekiojimo.

Mes pradėjome vilkti šį rąstą pašiūrėn, tik ūmai Helgis kažką riktelėjo. Pasižiūrėjęs ton pusėn, kur jis rodė, aš nulėkiau kirvio. Kruvinų priešų mes tuomet neturėjome, bet plėšikų mūsuose dažnai pasitaiko.

Betgi šis žmogus iš pažiūros atrodė visai padorus. Kol jis šlubčiojo per šlapią smėlį, aš apžiūrėjau, jog atvykėlis bemaž beginklis ir atrodo lyg iš dangaus nukritęs. Šis augalotas vyras buvo labai keistai apsitaišęs: jo švarkas, kelnės ir batai, nors ir panašūs į mūsų, tačiau pasiūti kažkaip kitoniškai. Kelnės buvo be dirželių ir kažkodėl aptrauktos odiniais antblauzdžiais. Tokio šalmo, kaip jo, man irgi neteko niekur regėt: jis buvo beveik keturkampis, be antnosio, dengė net kaklą ir laikėsi odine juoste. O svarbiausia, patikėsi tuo ar ne, tas vientisas šalmas nė per nago juodymą nebuvo panašus į metalinį.

Išvydęs mus, nepažįstamasis pasileido svirduliuodamas bėgti, mojavo rankomis ir kažką šūkčiojo. Nors esu girdėjęs daug kalbų, betgi ši buvo visiškai nesuprantama ir priminė šuns lojimą. Aš pastebėjau, kad vyras rūpestingai

nusiskutęs, juodi plaukai trumpai pakirpti, ir pamaniau: ar tik nebus jis prancūzas? Jaunuo-
lis buvo taisyklingų veido bruožų, gražus mė-
lynakis. Kad ir puikiai sudėtas, veido spalva
bylojo, jog jis seniai nebuvęs gryname ore.

- Gal tas vyras iš sudužusio laivo? - paklausė
Helgis.

- Pažiūrėk, jo drabužiai švarūs ir sausi, - pa-
sakiau, - vadinasi, jis nesukorė ilgo kelio, nes
net ir barzda neapaugęs. Be to, aš negirdėjau,
kad mūsų kraštuose viešėtų koks svetimšalis.

Kuomet jis uždusęs prisiartino, mes nuleido-
me ginklus. Aš pastebėjau, kad jo storo audi-
nio švarkas ir marškiniai ne suvarstyti, o suka-
binti kažkokiais kauliukais. Iš po švarko lindėjo
parišta po kaklu medžiagos juosta. Visos jo
drapanos buvo rusvos spalvos. Batai, nors ir
labai gerai pasiūti, vis vien ne tokie, kaip mū-
sų žmonių. Ant nusagstytų žalvariu švarko
rankovių buvo matyti trys mažos ir viena plati
juosta su baltomis raidėmis, - lygiai tokiom
pat, kaip ir ant šalmo. Tai buvo ne runos, o
romėniškos raidės: MP³ Platus diržas juosė jo
liemenį, palei šlaunį dėkle kabojo mažas, į

³ MP (Military Police) - karinė policija (angl.).

vėzdą panašus metalinis daiktas, o rankoje jis laikė paprasčiausią vėzdą.

- Mažne jis burtininkas, - sušnibždėjo mano kerlas Sigurdas. - Kam gi tada visi šie pakabėliai?

- Gal dėl grožio ar piktom dvasiom atbaidyti, - nuraminau jį - Esu Ospakas Ulfsonas iš Hilstedo. O kas tu toks? - paklausiau.

Žmogus, įsmeigęs į mus pamišėliškas akis, sunkiai kvėpavo. Berods, jam teko ilgai bėgti. Ūmai jis sudejavo ir susmukęs užsidengė rankomis veidą.

- Matyt, jis serga, geriausiai būtų parvesti jį namo, - pasiūlė Helgis.

Sūnaus akys blizgėjo - juk mus taip retai aplanko svetimšaliai.

- Ne... ne, - dirstelėjęs į mus prabilo nepažįstamasis. - Leiskit man minutėlę atsipūsti.

Jis neblogai kalbėjo norvegiškai, nors tartis jo buvo kitoniška. Be to, jis pasakė ir daug svetimšaliskų žodžių, kurių aš nesupratau.

- Bene vikingai netoliese išsilaipino? - spausdamas rankoje ietį susirūpino antrasis kerlas Grimas.

- Iš kur tau Islandijoje vikingai, - prunkštelėjau, - to dar nebuvo, kaip mane gyvą matai.

Atvykėlis purtė galvą, tarsi ši būtų sutrenkta. Svyruodamas jis atsistojo ir paklausė:

- Kas atsitiko? Kur pasidėjo miestas?
- Koks miestas? - nustebau aš.
- Reikjavikas, - sudejavo atvykėlis. - Kur jis?
- Penkios mylios į pietus, kaip tik ten, iš kur pats atkulniavai, o gal tu kalbi apie įlanką?
- Ne. Pakrantėje pastebėjau tik kelias varganas lūšneles ir...

- Būtų geriau, kad Hjalmaras Plačianosis nenugirstų, kaip tu šneki apie jo valdas, - patariau aš.

- Bet juk ten buvo miestas! - šūktelėjo svetimšalis. Akys jo beprotiškai blizgėjo. - Ašėjau gatve, staiga kilo audra, įvyko sproginimas, o kai atsidūriau pajūryje - miesto nebebuvo.

- Jis išprotėjęs, - pasakė Sigurdas, traukdamasis atgal. - Saugokitės... jeigu jam iš burnos pasirodys putos, vadinasi, jis berserkas⁴...

- Kas jūs? - suvapėjo atvykėlis. - Kodėl jūsų tokie drabužiai? Kam tos ietys?

- Jis visai nepanašus į pamišėlį, - pasakė

⁴ Berserkas - žiaurus karys, apimtas šėlsmo ir pamišimo. Senovės skandinavai tikėjo, kad berserko neįmanoma užmušti.

Helgis, - tik persigandęs. Tarsi iš dangaus nukritęs. Berods, kažkas baisaus jam nutiko.

- Aš nestovėsiu šalia šio užkeikto žmogaus, - viauktelėjo Sigurdas ir pasileido bėgti.

- Grįžk atgal! - riktelėjau. - Stovėk, kur stovėjęs, antraip suskaldysiu tavo utelėtą makaulę!

Jis stabtelėjo, nes neturėjo giminių, kurie būtų atkeršyję už nužudymą, bet artyn nepriėjo. Tuo tarpu nepažįstamasis kiek nurimo ir galėjo kalbėti:

- Vandenilinė bomba, - vapėjo jis. - Ar karas prasidėjo?

Ir paskėliau jis dažnai sakydavo šiuos žodžius - vandenilinė bomba, dėl to jie ir įstrigo man, nors visiškai nenutuokiu, ką tai galėtų reikšti. Bene kažkas panašaus į graikišką ugnį. Aš pasidomėjau, apie kokį karą jis pliurpia.

- Praeitą naktį siautėjo didelė vėtra, - pridūriau, - o tu, rodos, minėjai, kad ir tave užklupo audra. Galbūt Toras trenkė tau akmeniniu kirviu ir atnešė čia?

- Kur čia? - paklausė jis. Atslūgus išgąsčiui, jo balsas nūnai buvo ramus.

- Aš gi sakau tau. Tu esi Islandijoje, Hilstede.

- Bet aš ten ir buvau, - subambėjo atvykėlis.

- Reikjavikas... kas atsitiko? Ar vandenilinė

bomba sunaikino viską, kol aš gulėjau be sąmonės?

- Nieko nesunaikino, - nuraminau jį.

- O gal jis kalba apie gaisrą Olafsvike, siautėjusį prieš du mėnesius? - paklausė Helgis.

- Ne, ne, ne! - Jis vėl užsidengė rankomis veidą. Po minutėlės, pažvelgęs į mus, prabilo:

- Klausykite. Esu Džeraldas Robertsas, Amerikos karinės bazės Islandijoje seržantas. Aš buvau Reikjavike, kai staiga į mane trenkė siaubingas žaibas ar kažkas panašaus. Ūmai atsidūriau pakrantėje, labai išsigandau ir pradėjau bėgti. Nieko daugiau neprisimenu. Dabar pasakykite, kaip man grįžti į bazę.

Tai bemaž viskas, ką jis išporino, žyny. Tiesa, mes daug ko nesupratome, prašėme jo pakartoti kelis kartus ir paaiškinti mums, ką visa tai reiškia. Bet ir tuomet ne kas tepaaiškėjo; supratome tik, kad jis atkeliavo iš šalies, vadinamos Jungtinėm Amerikos Valstijom, kuri, kaip jis tvirtino, yra į vakarus nuo Grenlandijos. Jis drauge su kitais savo tėvynainiais atvyko į Islandiją padėti mūsų žmonėms kovoti su priešais. Žmogus nemeluoja, dūmojau aš, greičiau, tai kokia klaida ar šiaip nesusipratimas....

